

Dendrobium auriculatum Ames & Quisumb. 1932

Khi tới thăm vườn lan của chị Phương Mai, thấy 2-3 chậu lan nhỏ, thân lá tựa như cây Trúc lan (*Den. odiosum*) nhưng nhỏ và đẹp hơn nhiều. Cây chỉ có một chiếc nụ duy nhất, với chiếc băng tên đề: *Den. auriculatum* nghe có vẻ hiếm mới, lạ lùng.

Thấy cây nhỏ, đẹp rất thích hợp với vườn lan diện tích khiêm tốn, vì cây chỉ cao chừng 30-40 phân trồng trong chiếc chậu 3” chiều ngang, tôi định hỏi xem chị mua ở đâu? Nhưng nghĩ lại chị Mai và những người có tên Mai thường có tính rộng rãi, nếu hỏi chắc chị sẽ không ngần ngại tặng cho, nên đành chờ một dịp khác.

Khoảng một tuần sau là phiên họp hàng tháng của hội Hoa Lan VN, bà chủ vườn lan Sorella Orchids ở tận Oxnard mang một số lan tới hội bán. Bước vòng quanh giá để lan, chợt có mùi thơm là lạ phảng phất đâu đây. Lần theo làn hương, tôi thấy chen chúc trong đám chậu lan đủ loại có mấy cây *Den. auriculatum* đang có hoa với giá rất rẻ: \$20. Không ngần ngại tôi chọn một cây khá tốt có 3 hoa và 3 nụ.

Cây lan này dáng dấp, thân lá tựa như cây *Den. papilio*. Hai cây lan này đều xuất xứ từ Phi Luật Tân, cho nên có người nhầm cây nọ với cây kia. Nhưng cây *Den. papilio*, hoa mọc thành chùm 3-4 chiếc và to tới 8-9 phân, còn *Den. auriculatum* hoa đơn và chỉ to khoảng 4-5 phân mà thôi. Cả 2 cây đều có hương thơm, nhưng cây *Den. auriculatum* có vẻ thơm hơn.

Den. auriculatum

Den. papilio

Về màu sắc cả hai cây, hoa cùng một màu trắng tinh, nhưng trong hòng *Den. auriculatum* màu xanh vàng có vài sọc tím đỏ rất mờ, còn hòng của *Den. papilio* có nhiều sọc hay đốm tím đỏ lan xuống lưỡi hoa rất rõ rệt.

Ảnh: andysorchids.com

Ảnh: orchidspecies.com

Ảnh: Orchid species. com

Ảnh: orchidweb.com

Den. auriculatum hoa chỉ trong vòng 7-10 ngày là tàn, nhưng đợt này tàn là một đợt khác tiếp theo. Đợt thứ 2, cây lan này ra thêm 5 hoa nữa, bắt đầu là những cục u nhỏ nhỏ nổi lên trên những cành già trụi hết lá đã ra hoa từ lần trước.

Sự nhớ ra là cách đây không lâu vào tháng 7-2014, cô Phạm Hảo ở Seattle, tác giả loạt bài “Tâm Tình Tây Bắc” rất hấp dẫn mà nhiều người vẫn chờ mong đón đọc có viết về cây *Den. auriculatum*. Vậy xin mượn một phần trong bài viết kể trên để chúng ta học hỏi kinh nghiệm nuôi trồng của cô:

Nói chuyện về việc những người chơi lan khi săn sóc những cây lan cũng có thể ngồi hàng giờ bắt bọ, bắt sâu cho lan, tôi mới nhớ đến mấy cây lan Dendrobium auriculatum của tôi, tôi chưa từng thấy loại lan nào hấp dẫn sâu bọ bằng lan này. Có lần ban đêm thức dậy cầm đèn pin soi tôi thấy bốn loại vừa bọ vừa sên đang quây quần vui vẻ chung quanh cây lan cũng của tôi mà thường thức một buổi dạ yến với nhau, chẳng khác gì ở dưới quê mọi người thức khuya ăn uống nhộn nhịp trong những dịp nhà có đám. Thế là tôi bật đèn sáng choang lên, bắt ngay con sên vất đi, rồi thức đến sáng bắt hết những thứ gì có thể làm hại đèn cây lan này, chuyện này cũng không dám nói với ai, sợ bị chê là “dở người”.

Rệp vảy (scales) và rệp bông (Mealy bugs) thì dễ trị, ban ngày nhìn thấy mà bắt đi ngay được, sên thì trốn đến ban đêm mới ra, còn khó trị nhất là rầy nâu, mỗi ngày hôm trước đã tuốt hết không còn con nào bám dưới lá, vậy mà nếu không để ý là vài ngày sau đã thấy những cái trứng lấm tẩm, nhìn rợn cả người. Vì vậy nên mỗi ngày khi tưới cây lan này là thế nào tôi cũng bỏ ra chút thì giờ xăm soi từng chiếc lá tìm con rầy nâu, thỉnh thoảng đêm khuya soi đèn pin lưng con sên nữa.

Thường thường những loại lan nào có rễ lớn thì hút được nhiều nước, nếu là loại lan thích nước cần tưới mỗi ngày mà có hụt mất một hai ngày cũng không sao. Nhưng Dendrobium auriculatum này thì lại khác, lá và thân nửa giống như cỏ, nửa giống trúc tre, vòng kính của thân lan chỉ bằng cây que nướng thịt thôi, rễ thì lại to gấp đôi thân, lúc nào cũng thích ẩm ướt, chậm tưới một vài ngày là những cái rễ trắng và trong ra, bóp nhẹ thì xẹp lại, có nghĩa là bao nhiêu nước tưới vào cây những cái rễ lớn này hút hết, căng mọng ra. Thiếu nước là rễ xẹp lại, rồi rễ chết, có tưới nước bao nhiêu nữa cũng không phồng lên được mà sống lại.

Trước khi học được những điều này tôi đã từng làm chết một cây Den auriculatum lớn, cành đã dài đến bốn gang tay, gắn vào gỗ của Andysorchids, mua cây ở chỗ này thì khi nào cũng có được một tấm thẻ nhỏ kèm theo có ghi tên của lan, ngày mua, cần sáng hay tối, nóng, lạnh hay vừa, nhưng cây cũng chỉ sống được hơn một năm rồi chết vì thiếu kinh nghiệm tưới không đủ nước và giữ không đủ ẩm. Vì đã được ngắm nụ hoa trắng tinh anh với cái họng màu xanh lá cây lạt và những cái sọc màu tím mọc ở đầu ngọn của cành hoa mỏng manh có những cái lá trông như lá tre, lại cũng thích cái hương thơm rất tinh khiết, tinh khiết đến nỗi có ông trồng lan này người Mỹ ví mùi thơm của Den auriculatum thơm như mùi quần áo mới được giặt sạch sẽ và phơi khô.

Vì vậy lúc cây chết tôi tiếc quá, lại hỏi mua cây khác. Khi Andy trả lời là họ không còn cây nào nữa, tôi lại đi tìm khắp nơi, cuối cùng ở H& R có bán nhưng chỉ có loại ở trong community pot, có nghĩa là một nhóm cây mới lớn, mua về chia ra khoảng chừng được hơn mười cây nhỏ. Tôi ngắm nghĩ cây của Andy đã già, đã bết rễ mà còn không nên com nên cháo gì chứ mới cây con yếu ớt như vậy, sớm muộn gì thì cũng xong. Đúng như rằng, tôi mua cái community pot đó 30 Mỹ kim, về chia ra được 10 cây nhỏ, sau đó như đã đoán trước, chỉ còn hai cây sống sót, không chết hẳn nhưng cũng không tươi tốt mấy, có thể nói là hai cây trong tình trạng dở sống dở chết triền miên.

Sau đó thì tậu được mấy cây nữ của Tropical Orchids Farm, lúc có mấy cây này thì đã biết cách săn sóc, được tưới đủ nước nên lan mọc tốt. Chính ra loại này cũng rất dễ trồng chứ không phải khó khăn gì. Chỉ cần nhớ ngày nào cũng tưới để giữ rễ luôn luôn ẩm ướt, nhiều loại lan phải chờ đất trồng khô rồi mới tưới, lan này thì cứ tưới tha hồ, **nhật độ chỗ để cây phải là 60 độ F (16 độ C) trở lên**, độ ẩm khoảng 60%, ánh sáng vừa phải. Cây này không biết có chất gì ngon lành mà hấp dẫn sâu bọ lắm, nhưng vì được tưới mỗi ngày nên con nào vừa xuất hiện là bị trừ, bị diệt ngay con đó.

Nhờ có chút kinh nghiệm nên hơn ba năm rồi cây vẫn còn tươi tốt, hoa nở đều đặn mỗi độ giao mùa Xuân tàn Hạ chớm, mùa hoa nở kéo dài đến cả 9 tháng, hễ hoa tàn thì lại thấy cái nụ khác lấp ló. Hễ đi ngoài đường mà thấy những cây Cầu Mộc, Mai chiếu thủy (*Wrightia religiosa*) đặc biệt giống mai chiếu thủy màu hồng hiếm có, Cúc Marguerite khoe màu trắng đỏ đây khắp nơi như màu áo cô dâu là biết ở nhà *Dendrobium auriculatum* thế nào cũng đang bắt đầu đơm nụ.

Viết tới đây, chuông điện thoại bỗng reo vang thì ra cô Phạm Hảo gọi xuống nói chuyện về vài độc giả than phiền là từ khi trang www.hoalanvietnam.org bị phá hoại, muốn vào để tìm lại những bài cũ như loạt bài: Tâm Tình Tây Bắc cũ hay vào mục Lan Rừng VN từ A-Z để truy cập thì lại chưa thấy phục hồi lại được nguyên vẹn.

Xin quý vị hãy nán lòng chờ đợi, những gì đã xây dựng trong 10 năm qua không thể nào phục hồi trong một thời gian quá ngắn và thông cảm rằng các thành viên trong Ban Quản Trị hãy còn đang đi làm, nên chỉ có thể lên mỗi ngày sau cơm nước và thức tới khuya giúp cho trang Web.

Trở về chuyện cây *Dendrobium auriculatum*, cô Hảo cho biết thêm là hoa mọc dần dần từ ngọn xuống dưới và chỉ mọc ở những cành già từ năm trước. Vì vậy xin đừng bao giờ cắt bỏ, cũng giống như cây *Psychopsis papilio* hay *Psychopsis krameriana* vậy, ngoại trừ những cành đó đã chết khô.

Westminster 7-2015